

PROJEKTNO DELO ČUTNE POTI V VRTCU RADOVEDNEŽ NA BUČKI / diplomirana vzgojiteljica Ester

Pečarič / Vrtec Radovednež Škocjan, podružnica Bučka.

TEORETIČNE OSNOVE

Vzgojitelji smo pogosto soočeni z vprašanjem: Kako zagotoviti kar najboljše pogoje za optimalen razvoj otrokovih sposobnosti na vseh področjih razvoja? Spoznanja stroke odgovore najdemo v aktivnem in celostnem učenju. Vendar pa: Kaj to dejansko pomeni?

Aktivno učenje – nekaj, kar je dano otrokom po naravni poti in jim omogoča napredek v fizičnem in mentalnem razvoju. Aktivno učenje je posledica radovednosti, želje po razumevanju sveta, torej neustavljivi želji po razvoju. Je kompleksen fizični in mentalni proces. Tega je mogoče razumeti kot interakcijo med ciljno usmerjenimi aktivnostmi otroka in danostmi okolja, ki vplivajo na ta dejanja. Otroci se pri aktivnem učenju razvijajo, tvorijo pojme, konstruirajo znanje, predstave o svetu prek lastnih izkušenj, gibanja, iskanja, poslušanja, občutenja in rokovanja z materiali. Nevrologi so na podlagi proučevanj prišli do spoznanj o tem, da je aktivno učenje z interakcijo z okoljem nujna zahteva možganov, saj se le na ta način tvorijo povezave v možganih (sinapse). Te pa postavljajo potenciale in omejitve v zmožnostih odraslega. Pri tem naj se otrok uči celostno, torej z uporabo vseh čutil: vida, tipa, sluha, voha, okusa in ravnotežja. Otroci v tem starostnem obdobju namreč nimajo sposobnosti abstraktnega mišljenja in kompleksnejših operacij. Učijo se iz konkretnih rokovanj s predmeti, iz lastnih izkušenj. Prehod iz konkretnega v abstraktno predstavlja velik napredek v razvoju, ki je odvisen od pridobljenih čutnih dražljajev, ki jih je bil otrok do tedaj deležen. Da bi otrok interpretiral čutni dražljaj pa potrebuje izkušnjo z njim (Hohmann in Weikart 2005).

In ali je sploh kaj primernejše za aktivno in celostno učenje na prostem od narave?

Naravno okolje je za predšolskega otroka izjemna priložnost za aktivno

učenje z uporabo vseh čutil. Ponuja namreč izkustva, ki jih je v drugih okoljih nemogoče nadomestiti. Eden od načinov spodbujanja celostnega in aktivnega učenja na prostem je tudi čutna pot. Čutna pot je priložnost, da se združijo štirje elementi: aktivno učenje s projektnim delom ob uporabi vseh otrokovih zaznav v naravnem okolju.

Čutna oziroma senzorna pot je možnost raziskovanja sveta na podlagi konkretnih čutnih izkušenj, ki jih predšolski otrok potrebuje za konstruiranje smiselnega, logičnega sveta. Čutna pot je skrbno načrtovana učilnica na prostem, ki otrokom nudi razvoj čutil ob zabavnih gibalnih in čutnih nalogah. Poseben poudarek je na gibalnih nalogah, ki vključujejo tipne zaznave, saj je celotna senzorna pot oblikovana tako, da ponuja različne površine, po katerih otrok ob primer- nih vremenskih razmerah lahko hodi bos. Na čutni poti pa se razvijajo tudi vidne zaznave z nalogami, ki zahtevajo opazovanja globine, velikosti, bolj ali manj intenzivnih barv in drugih vizualnih materialov. Poseben izziv pa nastane, ko otrokom izoliramo čutilo vida in s tem popestrimo prehod skozi čutno pot. Izolacija tega čutila je pomembno zato, ker se zelo zanašamo na verodostojnost pridobljenih informacij na podlagi vida. Z izolacijo tega pa se otrokove misli zbistrijo in se nehajo ukvarjati same s seboj. Pred njimi je namreč pomemben izziv, določiti položaj telesa in se orientirati glede na ostale čute: tip, vonj, sluh, okus, ravnotežje in propriorecepcija. Tudi zadnji, manj poznani čutili, se v senzorni poti lahko razvijata na otrokom zelo zabavne motorične načine, na primer s hojo po različno visokih in stabilnih materialih (Cornell 1998).

PRAKTIČNI DEL

V nadaljevanju predstavljam projektno delo čutne poti v vrtcu Radovednež v podružnici na Bučki.

Primarni namen izdelave čutne poti v vrtcu na Bučki izhaja iz dejstva, da se otroci najkakovostneje učijo celostno, in sicer prek igre, lastnih raziskovanj in z uporabo vseh čutil. V teoretičnem delu smo tako prišli do spoznanj, da je učenje na prostem učenje v spodbudnem učnem okolju, torej, da je otrok notranje motiviran za raziskovanje. Čutna pot zajema vse te elemente in otroke vodi skozi multisenzorične izkušnje. Sekundarni namen izdelave čutne poti pa je aktivna participacija družbenega okolja v projektu. V praktičnem delu tako izvajamo še en pomemben način učenja, ki mu pravimo projektno delo. Otroci namreč le z vključevanjem družbenega okolja dosegajo cilj – dokončanje čutne poti. V njej urijo socialni čut in doživljanje sebe kot del okolja. Sodelovali so vse od zbiranja idej in materialov v družini in v širši okolici, izdelovali pripomočke za čutno pot, jo sami pomagali postaviti ter jo tudi aktivno koristili.

Cilji projekta so naslednji:

- odkrivanje, raziskovanje in doživljanje sveta prek vseh čutil;
- doživljanje sebe kot del narave in družbe;
- razvijanje gibalnih spretnosti na prostem;
- poglobljanje sodelovanja med otroki, zaposlenimi v vrtcu, starši ter širšim okoljem;
- spodbujanje projektnega pristopa kot strategija spodbujanja participacije otrok k učenju in soustvarjanju življenja v vrtcu;
- spodbujanje timskega dela in samoevalvacije.

Osrednje osebe, ključne za izdelavo čutne poti in aktivno in celostno učenje na prostem, so bili otroci skupine Mehurčki. To je 15 otrok, starih od 4 do 6 let. Koordinatorici projekta pa sva bili njihovi vzgojiteljici Lidija Šinkovec in Ester Pečarič. Kot boste videli v nadaljevanju, pa so nam pri projektu pri- skočili na pomoč tudi starši, okoliška

društva in podjetniki. V mesecu septembru 2015 smo se torej skupaj lotili izdelave čutne poti. Pri tem smo se ravnali po etapah projektnega dela.

PRVA FAZA: POBUDA

Prvi korak v projektno delo je zbiranje idej, pobud. Pobuda je prišla iz pogovora o načrtovanju pedagoškega dela med vzgojiteljicama Ester in Lidijo. Misel o čutni poti sva razvijali nekaj mesecev, septembra pa sva v zbiranje idej vključili otroke. Zbrali smo se na trati ob vrtcu, kjer so otroci podali ideje, kako preurediti okolico. Ideje so bile raznolike (Menili so, da bi obesili okraske, posadili rožice, dali kamenčke, ipd.). In tako se je začelo ...

Na uvodnem roditeljskem sestanku sva o projektu seznanili starše, ki so izkazali pripravljenost za sodelovanje. Ena od mamic nam je prišla v skupino predstaviti nekaj primerov čutnih poti iz Švice in Avstrije. Tako smo dobili še več idej in oblikovali boljše predstave o čutni poti.

Zbiranje idej s strani otrok

DRUGA FAZA: SKICIRANJE

Drugi korak projektnega dela je skiciranje končnega produkta. Otroci so tako v parih sami izdelovali svojevrstne čutne poti po igralnici. Razporeditev in izbiro materialov so znali tudi smiselno utemeljiti. Izdelali so celo zvočne pripomočke, kot so bili ropot kocke ob kamenček in podobno. Iz tega lahko izhajamo, da so otroci podoživeli pomen čutne poti in jo ustvarjalno tudi sami brez navodil smiselno izvedli.

Načrt čutne poti ob vrtcu na Bučki

Ideje in predloge so v obliki vprašalnika podali tudi starši. Skupek teh smo oblikovali v celoto in jo skicirali na plakat. Na njem so vidne postaje za razvoj posameznih čutil.

TRETJA FAZA: NAČRTOVANJE IN PRIPRAVE

Otroci so v prvih dveh fazah spoznavali pojem čutne poti. Vendar pa: Kaj sploh pomenijo čutila? Katera so in zakaj so tako pomembna? Odgovore na ta vprašanja smo med hladnejšimi delom leta. Vsak mesec smo spoznali eno od čutil.

Oktober – okus

- Okušanje jesenskih plodov in različnih tekočin.
- Pripravljanje različnih jedi (jabolčna pita, njoki s korenjem, čežana, orehovi piškoti ...).
- Okušanje hrane s prekritimi očmi in poimenovanje teh.
- Opisovanje okušalnih občutij.

November – vid

- Igra pantomima (opazovanje govorice telesa).
- Različne socialne igre (iščemo skrite predmete, prijatelja, iščemo otroka, ki je vir gibanja, igra dan in noč in podobne).
- Igra s senčnim gledališčem, lutkami.
- Igra z ogledali in njihovimi odsevi.
- Igra s svetilkami v odsotnosti dnevne svetlobe in nočni pohod.
- Svet z odsotnostjo vida (s prevezo na očeh so premagovali različne ovire in se poskušali orientirati na prostem in v prostoru).
- Mešanje barv (ustvarjanje barvnega kroga, prelivanje barv).
- Premagovanje vidnih prevar s pomočjo delovnih listov.

December – tip

- Socialne igre, v katerih so morali otroci na podlagi tipanja prepoznati bodisi prijatelja bodisi predmet.

- Izdelava tipnega spomina iz različno hrapavih oziroma gladkih površin papirja in lesa.
- Igre za poimenovanja nasprotij: toplo : hladno, mehko : trdo, hrpavo : gladko.
- Uporaba debelejših rokavic – kot odsotnost tipa.
- Prepoznavanje, kaj se skriva v škatli presenečenja.
- Izdelava pripomočka za umirjanje iz balonov, napoljenih z različnimi vsebinami.
- Priprava čutne poti iz različnih naravnih in umetnih materialov. Otroci so bosu preizkušali občutja ob hoji po različnih materialih.

Januar – sluh

- Prepoznavanje glasov prijatelja.
- Zaznavanje barve glasu instrumenta in ponazarjanje njegovega odmeva.
- Ponavljanje ritmičnih vzorcev z lastnimi instrumenti.
- Sproščanje ob zvočnih vibracijah tibetanskih skled – (novo spoznanje: zvok je vibracija, potuje po zraku).
- Igranje socialne igre: poišči izvor zvoka.
- Poslušanje različnih zvrsti glasbe, izražanje skozi njo in lastno izvajanje.
- Spoznavanje in izvajanje zvočnih nasprotij (dolgi in kratki zvoki, glasno in tiho, hitro in počasi, visoki in nizki toni, daleč in blizu ...).
- Uporabljanje čepkov za ušesa kot spoznavanje sveta brez sluha.
- Štetje zlogov v besedah ter določanje dolžin besed.
- Poslušanje zvočnih valjev, pri čimer je bilo treba najti ustrezen zvočni par.

Februar – voh

- Prepoznavanje vonjev hrane z zavezanimi očmi.
- Poimenovanje občutij ob vonjanju tako prijetnih kot manj prijetnih vonjev.
- Socialna igra skrivanja vonjav v škatli vonjav in njeno iskanje.
- Uporaba stekleničk z vonjavami, pristnih vonjev narave.
- Izdelovanje lastnih parfumov iz filmskih valjev in zelišč oziroma začimb.
- Usmerjanje pozornosti na prijetne in manj prijetne vonjave na prostem.
- Poimenovanje občutij ob vonjanju.
- Igre: Ali voham, ko sem prehlajen? Ali voham, ko si zatisnem nos?

Marec - ravnotežje

- Gibalne naloge v telovadnici (hoja, skoki, plazenje po različno širokih podlagah).
- Hoja po vrvi.
- Stoja na eni nogi.
- Premagovanje naravnih ovir na prostem, klančin, različnih podlag.

- Igra ristanc (skoki in pobiranje kamenčkov).
- Vrtenje na vrtiljaku in okoli svoje osi.
- Seskoki iz višine.
- Vožnja s poganjalčki in kolesi.

ČETRTE FAZA: IZVEDBA

Projekt ustvarjanja čutne poti se je v praksi začel izvajati v mesecu aprilu. V aprilu so delavci premaknili vrtčevsko ograjo, tako da smo dobili več prostora, bager pa je opravil zahtevnejša zemeljska dela. Kasneje nas je obiskal tudi tesar, ki je izdelal in postavil večje čutne pripomočke iz lesa. Otroci pa so vse skupaj opazovali in s svojim delom prispevali, kolikor so lahko. Tudi starši so nam bili v veliko pomoč, saj so nekateri sodelovali pri darovanju in dostavi materiala. Izvedli smo tudi dve delovni akciji:

- polaganje robnikov za čutno pot z očeti in predstavniki turističnega društva;
- sajenje vrtnička in zelišč s pomočjo mam in starih staršev.

Otroci so na delovnih akcijah aktivno sodelovali. Pobirali so kamenje na trati, nosili vejice požaganega drevja, grabili listje, pobirali korenine, rokovali z otroškimi orodji in vozili samokolnice. Sejali so na vrtničku, sadili zelišča in jih zalivali, prekopavali vrt in opravili še mnogo dela, v katerih so urili svoje spretnosti in pripomogli k skupnem dobrem.

SKLEPNA FAZA

Ko so bile delovne akcije za nami, smo z radostjo preizkusili končni produkt – čutno pot. Otroke smo postopno in v manjših skupinah vodili na pot. Skupaj smo evalvirali naše delo in vrednotili čutno pot, predvsem pa v njej uživali že pred uradno otvoritvijo, ki je bila 22. junija 2016.

Višja in nižja ravnotežna gred
Stimuliranje čutila: ravnotežje

Prevesna tehtnica
Stimuliranje čutila: ravnotežje

Manjše glasbeno stojalo
Stimuliranje čutila: sluh

Zvočni mobilni na drevesih
Stimuliranje čutila: sluh

Uživanje sezonskih dobrin
Stimuliranje čutila: okus

Večje glasbeno stojalo
Stimuliranje čutila: sluh

Skrivalnica: Le kdo se skriva?
Stimuliranje čutila: vid

Tipne podlage za hojo
Stimuliranje čutila: tip

<p>Tipne podlage v gumah Stimuliranje čutila: tip</p> 	<p>Postaja z lupo in daljnogledom Stimuliranje čutila: vid</p>
<p>Zeliščni otoki Stimuliranje čutila: voh</p> 	<p>Cvetlična gredica Stimuliranje čutil: vid in voh</p>
<p>Tipne kocke Stimuliranje čutila: tip</p> 	<p>Klopi pod češnjo Stimuliranje čutila: sluh, vid</p>
<p>Didaktična igrača: ko gozd oživi Stimuliranje čutila: tip, vid, sluh</p> 	<p>Tehtnica Stimuliranje čutila: ravnotežje</p>

EPILOG

Spoznali smo, da sta projektni pristop in aktivno učenje na prostem skozi celo leto kazala sadove. Otroci sprva res niso povsem vedeli, kam nas pelje projekt, zanje je bil pojem čutne poti abstrakten, vendar smo postopno pridobili nova znanja. Zanimivo je bilo opazovati pristope otrok k reševanju težav, na katere smo naleteli. Njihova inovativnost in nizanje predlogov brez strahu pred neuspehom ... To je nekaj, kar omogoča projektni način dela. Tu je namreč vsak prispevek zaželen in le praksa lahko pokaže, ali je ideja izvedljiva ali ne. Otroci so mesečno spoznavali čutila, posebno so kazali radost in ustvarjalnost, kadar niso bili vodeni, temveč so lahko sami raziskovali in prihajali do spoznanj. Otroci so svojo motiviranost za projektno delo kazali s pripravljenostjo za sodelovanje, z idejami, lastnim delom, prilagajanjem in iskanjem svojega mesta v skupini. Spoznali smo tudi kvalitete drug drugega. Posebno pa se je izkazala otrokova pripravljenost na aktivno učenje prav pri delovnih akcijah. Otroci so vihteli lopate, vozili samokolnice, grabili listje, nosili veje ... Vsak je prevzel svojo vlogo v skupini in s tem tudi odgovornost za končni rezultat. Če se ozremo na participacijo družbenega okolja v projekt s strani otrok, sklepamo, da so bili te veseli udejstvovanja vsakega, ki nam je pomagal. Tudi sami so spodbujali starše, da so nam po svojih zmožnostih pomagali. Otroci, ki so imeli ta privilegij, da so bili pri projektu prisotni tudi njihovi starši, so bili vidno ponosni in zadovoljni.

Menimo, da so otroci pridobili veliko znanja na različnih nivojih:

- znanja o čutilih in njihovo usmerjeno rabo v vsakdanjem življenju;
- gibalne spretnosti tako pri končni uporabi čutne poti kot tudi pri pripravah terena, preizkušanju ravnotežja, v fini in grobi motoriki;
- sposobnost timskega dela, prilaganja, socialnih odnosov ter skrb za naravo in doživljanje te.

Med projektom smo spoznali koliko kognitivnih, socialnih, emocionalnih

in gibalnih spretnosti so otroci razvili ob ustvarjanju čutne poti. Otrok je rojen raziskovalec, ima tisto ključno lastnost, ki mu omogoča razvoj – RADOVEDNOST. Učenje, ki omogoča zadovoljevanje otroške radovednosti, je tako naravno. Otroci ob tovrstnem načinu učenja doživljajo ugodje in se razvijajo v samostojno mislečo osebnost. In to naj bi bil glavni smoter

vzgoje človeka. Na tem mestu pa se nam poraja vprašanje: Kdaj zamre tista pristna otroška radovednost skozi leta? Ali se problem nahaja v šolskem sistemu, ki otroke morebiti daje v kalupe, jim dopušča strah pred drugačnostjo? Kako v otroku ohraniti edinstvenost, ustvarjalnost? To pa je poglavje, ki bo v prihodnosti zahtevalo še mnogo dela in raziskav.

Literatura

- Cornell Joseph (1998) *Veselimo se z naravo. Naravoslovne dejavnosti za vse starosti*. Celje: Mohorjeva družba.
- Hohmann Mary in Weikart P. David (2005) *Vzgoja in učenje predšolskih otrok: Primeri aktivnega učenja za predšolske otroke iz prakse*. Ljubljana: DZS.

